

Széchenyi meggyilkoltatása

Az idén ünnepeltük Széchenyi István születésének 200. évfordulóját. A legnagyobb magyar izgalmas, sok vitát kiváltó életművénel csak halála adott több okot a találgatásra, a vádakra. A két háború között jelent meg Dr. Kacziány Géza tollából a Széchenyi meggyilkoltatása című könyvecske, az Országos Habsburg Ellenes Liga kiadásában. Talán nem érdektelen megnézni ennek a műnek néhány részletét.

A bécsi büntetőtörvényszék vizsgálóbírája apr. 8-án d. u. 3 órakor szemlélte meg hivatalosan a nagy gróf holttestét. Kecskeméthy műve szerint a hivatalos jelentés az autopsziáról így szól: "A gróf teste egy zsöllyeszékben ülő helyzetben találtatott, mindkét karja combjaira leeresztve: a balcombon feküdt a kilőtt pisztoly. A fej baloldala teljesen szét volt zuzva, a koponyacsont négy-öt lépésnyire feküdt a földön, a velő a falakon és a szoba tetején szétfecskenedve. Lőanyagul kőcfolytás, az agyvelőben madársörét találtatott."

A fennebiekből kitűnik, hogy a gyilkos lövés baloldaltól érte a koponyát, eszerint Széchenyi, ki nem volt balog, öngyilkosságára balkezét használta volna. Ez azonban olyan embernél, ki nem akarja, hogy esetleg csak kinlódjék, kizártnak tekinthető. A balkéz megbízhatatlan és ügyetlen szolga e célra s ha a gróf magát akarta volna megölni, föltétlenül az igen gyakorolt jobbot választja. A pisztoly a balcombon feküdt. Próbájon egy öngyilkos egy homlokához szorított pisztolyt elsűtni s aztán hagyja kezét szabadon lehullani, mintegy önsulya szerint, vajjon eshetik-e a pisztoly és a kéz a combra? Semmi esetre sem - mindkettőnek a test mellett kell lehullania, a pisztolynak a földre, a kéznek egyenesen a test mellett. A helyzet tehát, melyben a vizsgálóbíró a testet találta, prepalált volt. Feltehetjük dr. Görngenről, hogy nem nyult hozzá, a vén szolgálókról pedig, a gyáva svábokról meg éppen, hogy jobban iszonyodtak a halottól, mintsem rajta igazítani mertek volna.

Az agyvelőben madársörét volt. Minden vadászember megmondhatja, hogy a madársörét nem hordhatja a koponyacsontot 4-5 lépésnyire, az agyvelőt pedig föl a szoba fölepére.

Brach, az öreg szolga azt mondta vallomásában, melyet a rendőrség előtt tett, hogy husvét vasárnapján reggel 7 órakor bekopogott a grófhhoz, de miután választ nem nyert, dr. Goldberg segédorvosért küldött s azzal együtt léptek a szobába. A grófot a karszékben ülve találták, jobbkezében a kilőtt pisztollyal, míg koponyája szétlőve a földön volt.

Az öreg Brach zárta rá éjjel 10 órakor a grófra az ajtót s hagyta magára az egész ötszobás lakásban. Mindennap reggel ő ment be hozzá fölkelteni és kiszolgálni. Valószínű, hogy számos alkalommal nem nyert választ a kopogtatásra, hanem bement bement. Miért csak e reggelen küld azonnal segédorvosért? Gyánításom az, hogy a vén szolga tudta minek kellett történnie az éjen s kinek adta át a kihuzott kulcsot, hogy behatolhasson az áldozathoz. A megzavart lekiismeret hatalma volt az, mely az öreg szolgát egy hét alatt ura után küldé, (mert ápr. 15-én már ő is halva feküdt), ha ugyan nem ugyanazon kéz végzett vele is, amelyik a gróf életét kioltá.

Az első intelligens ember, aki a gróf holttestét megpillantja, dr. Goldberg, a kezelő segédorvos. Kihallgatván, csak annyit vallott, hogy a gróf sokat foglalkozott az öngyilkosság gondolatával és a lélek halhatatlanságával. Aki Széchenyi naplóját ismeri, tudja, hogy egész életén át kedvenc témája volt, a naplók minden lapján van az öngyilkosságról szó. Dr. Goldberg kevéssel a nagy tragédia után agyonlőtte magát. A gróf komornyikja, az öreg Grosz, buskomorságba esik és igen rövid időn belül elhal. Vele sirba száll a rémes éj harmadik tanuja.

Szörnyű sorsa lesz a gróf titkárának, a derék Kissnek, ki agg gazdájához oly igen ragaszkodott. Nagyszombat éjjelén ő látja utoljára a grófot, tíz órakor elbucszik tőle a vidám viszontlátás reményében. Reggel amint az intézetbe ér, megtudja a szörnyű esetet. Lemegy a számára fentartott szobába s bezárkózik. Gróf Széchenyi Béla megérkezvén Nagycenkről, megrendülve tudja meg atyja halálhírét. Kisst keresni indul, hogy a szükséges intézkedéseket megtegyék. A titkár a kopogtatásra kikiált neki, hogy ő nem engedi magát meggyilkoltatni, mint ahogy urával tették. Midőn Béla gróf behatol hozzá, egy hosszú törrel rárohan s csak a fiatal gróf nagy erejének s a gyorsan érkezett segítségnek sikerül megfékezni a dühöngő örvöltet, ki nemsokára meg is hal.

Ha valaki tudta, mi történt saját házában, az bizonyára dr. Görgen volt. Kihallgatása igen érdekes leleplezéseket tartalmaz a sorok között. A tulajdonos állandó besugója volt a bécsi rendőrségnek, többször jár Czapka rendőrfőnöknél és Lobkowitz herceg alsóausztriai helytartónál jelentést tenni nagy beteget viselt dolgairól és a nála megforduló egyénekről. Bár igen fájna neki, hogy az igen bőkezűen fizető beteget elveszítse, mégis sürgősen kéri a két urat, hogy szabadítsák meg őt a veszélyes betegtől. Mit jelent ez? Nézetem szerint azt, hogy a bekövetkezendő dolgok felelőssége alól akar kibujni, Tudja, hogy a gróf ellen merénylet készül, - ő nem akar tudója és bűnrészesé lenni a dolognak. Csinálják másutt, de ne nála. A gróf családjához fordul s kéri a beteg elszállíttatását. A család nem akarja a grófot kizavarni mostani kényelméből. Görgen gyáva ember, nem meri megmondani, amit tud s a dolog marad, - jöjjön, aminek jönnie kell. És jött is. Görgen a gyászos eset után szintén halott volt, néhány hónappal élte túl a nagy

halottat, ki házát világhírűvé tette. Halálának közelebbi körülményei ismeretlenek, ép úgy, mint dr. Goldberg öngyilkosságáé is.

Egy igazán nevezetes mozzanat elkerülte az esetet vizsgálók figyelmét.

Széchenyi egy izben dr. Goldberggel beszélgetvén, kérdezte tőle, nem lehetséges-e az, hogy egy segédorvos 20.000 forintért mérget keverjen betege levesébe? A szegény orvos elszörnyedve tiltakozott az ellen. "Eh" - mondá a gróf -, "annyiért akármelyik megteszi!" Goldberg sértődve távozott a nagy gróftól. De kevéssel ezután megtörtént a nevezetes eset, hogy báró Josika Samu erdélyi kancellár ott ebédelt Széchenyinél s ebédre a Görgen-konyháról szarvasgombát hoztak föl, melyet a gróf igen szeretett. Biztosra lehet venni, hogy jóízűen fog enni belőle, azonban ő hozzá sem nyult az ételhez, mert valami emésztési zavara volt aznap. A báró azonban alaposan hozzálátott a szarvasgombához, sokat evett belőle s derülten bucsuzott el nagy barátjától. Hazaérve rosszul lett, a császár udvari orvosát hívták hozzá, ez bélgörcsöt állapított meg s arról kezelte. Néhány nap múlva báró Josika meghalt. A Széchenyinél bevett mérge március 14-én került szervezetébe, tizenkét nap kellett, hogy az erős férfit lebirja.

Előbb gróf Festetich Taszilo ebédelt Széchenyinél és lesz rosszul az ebéd után, de nagyobb baja nem lesz. Véleményem szerint ez lehetett az első mérgezési kísérlet, a Josikáé a második, melyek után csak a pisztoly maradt hátra.

A husvétii rémes éj összes szereplői alig pár hónap alatt sirba tértek s az 1861-ik évet egyik sem érte meg. A rémes éj titka azonban nem szállott velük a sirba, mert e tények előtt szertefoszlik az öngyilkosság legendája és a legnagyobb magyart beiktatja a nemzeti nagy vértanuk sorába!

